

відомий серед них – Віленський збірник, що датується кінцем XV – початком XVI століття. Супротивники оживілих, православні традиціоналісти, відповідно, теж змушені були звернутися до старозавітних текстів. Із цим пов'язана й поява Г.

Ця Біблія була укладена новгородськими книжниками під керівництвом архієпископа Геннадія. Останній виступав як активний борець проти оживілих. Про це, зокрема, свідчать його послання. Для потреб боротьби з еретиками і був укладений під його керівництвом біблійний корпус, остаточну редакцію якого зараховують до 1499 року. При цьому укладачі Біблії використовували тексти латинської Вульгати, із яких був здійснений переклад низки книг – Товит, Юдит, Маккавеїв та інші. Тому в певному сенсі Г. варто розглядати як результат західних (латинських) впливів.

Чимало дослідників, особливо російських, розглядали Г. як предтечу *Острозької*. При цьому посилалися на згадку в передмові до *Острозької Біблії* про те, що князь В.-К. *Острозький* отримав від князя *Івана Васильовича (Грозного)* повний текст Старого Заповіту Біблії, який ще ніби за часів князя Володимира був перекладений старослов'янською мовою із грецької Септуагінти. Цей текст ідентифікують із Г. Насправді ж ні об'єктивний аналіз передмови до *Острозької Біблії*, ні аналіз її тексту не дає підстав так вважати. Справді, князь В.-К. *Острозький* збирав різноманітні біблійні тексти старослов'янською мовою. Серед них була й Г., яка користувалася авторитетом як давня, “автентична” збірка біблійних книг. За основу ж для перекладу старозавітних книг острозькі книжники взяли грецький переклад Сімдесяти двох (Септуагінту).

Література: Горский А., Невоструев К. Описание славянских рукописей Московской синодальной библиотеки. Отдел первый. Священное

писание. – Москва, 1855; Жукалюк М., Степовик Д. Коротка історія перекладів Біблії українською мовою. – Київ, 2003; Зернова А. С. Начало книгопечатания в Москве и на Украине. – Москва, 1947; Казакова Н. А., Лурье Я. С. Антифеодальные еретические движения на Руси XIV – начала XVI в. – Москва – Ленинград, 1955; Копреева Т. Н. Западные источники в работе новгородских книжников конца XV – начала XVI в. // Федоровские чтения. 1979. – Москва, 1982; Лурье Я. С. Идеологическая борьба в русской публицистике конца XV – начала XVI в. – Москва – Ленинград, 1960; Митрополит Іларіон (Огієнко І.) Князь Костянтин Острозький. – Без м/в, 1992; Огієнко І. Українська церква. Нариси з історії Української православної церкви. – Київ, 1993; Острозька Біблія: Вступи, гравюри, дослідження / Опрацював та приготував до друку ермнх. архимандрит др. Рафаїл (Роман Торконяк). – Львів, 2005; Рафальський Г. Главный источник Острожской Библии // Вольнские епархиальные ведомости. – 1901. – Часть неофициальная. – № 42. – С.15-25; № 43. – С. 75-84; Франко І. Причинок до студій над Острозькою біблією // Франко І. Зібрання творів: У п'ятидесяти томах. – Київ, 1982. – Т. 37; Цуркан Р. К. Славянський переклад Біблії. – Москва, 1999; Чистович І. А. История перевода Библии на русский язык. – Москва, 1999.

Петро Кралюк

Гоффман Якуб (Hoffman Jakub)

(* 19.03.1896, м. Коломия (тепер – Івано-Франків. обл.) – † 27.12.1964, м. Лондон)

Польський освітній діяч, краєзнавець, організатор досліджень у галузях історії, етнології й історичної бібліографії Великої Волині, терену Волинського воєводства в 1921-1939 рр., що включало сучасні Рівненську і Волинську області (крім північних поліських районів) і північ Тернопільської області (Кременеччину), зокрема, місто Острог і Острожчину.

Г. був засновником і головним редактором неперіодичного видання “Rocznik Wołyński”

(“Волинський щорічник”), який виходив у м. Рівному в 1930-1939 роках. Вийшло 8 томів. Профіль цього видання – науковий із галузями: краєзнавство, географія, історія, етнологія (етнографія) і бібліографія Волині в її історичних межах.

Народився Г. у сім'ї вчителя. Схильність до вчительської праці Г. успадкував від батька з юних років. У 20-30-х рр. працював у різних школах учителем та займався позашкільною освітою і діяльністю. У 1925-1926 рр. навчався у Кракові на вищих вчительських курсах. Г. учасник двох воєн – Першої світової у складі австрійської армії та польсько-більшовицької у 1919-1920 роках. Через це користувався довір'ям серед польських урядово-адміністративних кіл, що було неабиякою підтримкою його краєзнавчої і видавничої діяльності. Найбільш плідним періодом у його діяльності був час, коли він жив у м. Рівному з 1923 р. до початку 40-х років. У 1924 р. Президією охорони пам'яток доісторичної доби Г. був призначений уповноваженим із державної охорони доісторичних пам'яток на території усього Волинського воєводства. Найвагомішою його справою, що спричинилась істотно до розвитку волинської історіографії, археографії, етнології, краєзнавства, бібліографії, була організація та десятирічне видання “Рочніка волинського”. Після встановлення на землях Західної України більшовицького режиму Г. був репресований. Під час формування армії генерала Андерса переїхав на Близький Схід, а з 1951 р. – у Великобританію, де брав діяльну участь у роботі польських історичних часописів.

На сторінках “Рочніка волинського” опублікував низку фрагментів “*Актів фарного Острозького костела*”, починаючи з 1622 р. з перерахуванням будинків і мешканців Острога 1622 року. У цій публікації згадується острозький війт Войтех Медведський, острозький староста пан Хоментовський (каль-

вініст), бургграфів острозький пан Заблоцький; трапляються прізвища лікарів, аптекаря, інтролігатора (палітурника). Згадується також Острозька школа, “хлопчик Григорій, сирота, відданий до школи” (можливо, це католицька школа). Є згадка про парафіяльний архів. Згадуються також документи-екстракти з острозьких міських книг.

Джерела: Комплект щорічника “*Rocznik Wołyński*”. – Równe, 1930-1939. – Т. 1-8 і особистий фонд – “Якуб Гоффман, професор і історик, посол на сейм” у Державному архіві Рівнен. обл. (Ф. 160. – Оп. I), а також у фондах ВОКМ.

Література: Гоффман Я. “Історія Рочника Волинського” // *Wołania z Wołynia=Воляння з Волині*. – 1996. – № 5 (12). – Вересень. – Жовтень. – С. 39-40; Дмитрук В. Матеріали Якуба Гоффмана у фондах Волинського краєзнавчого музею (ВКМ) // *Волинь незабутня: Тези VI регіональної наук.-практ. конф. “Нові краєзнавчі дослідження у контексті національного відродження України”*. – Рівне, 1995. – С. 48-49; Зіневич Є. 100-та річниця Якуба Гоффмана (1896-1996) // *Сім днів (Рівне)*. – 1996. – 16 березня; Його ж. Якуб Гоффман (1896-1964) // *Wołania z Wołynia=Воляння з Волині (Острог)*. – 1995. – № 3 (4). – Травень. – Червень. – С. 23-24; Прищеп О. Рівненські адреси Якуба Гоффмана // *Вечірнє Рівне*. – 1997. – 1 березня; Татаркін В. Ю. “Річник Волинський” Якуба Гоффмана – важливе джерело для вивчення минулого Волинської землі (“*Rocznik Wołyński*” m. Równe) // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Острог на порозі 900-річчя”. – Острог, 1993. – С. 168-171; Śreniowska K. Hoffman Jakub // *Słownik historyków polskich*. – Warszawa, (1994). – S. 185; “*Express poranny*”. – 1930. – 30.06, “*Gazeta Warszawska*”. – 1931. – 25.06, “*Kurjer Warszawski*”. – 1930. – 16.09.

Микола Ковальський

Гринь (Григорій) Іванович (* ?, м. Заблудов – † 1584)

Друкар, соратник *І. Федорова*. Народився в білоруському м. Заблудові, де, можливо, познайомився з *І. Федоровим*. В Острозі – один